

II 146

ДВА НЕВЕНА ЦВЕТА

НА ДВА ГРОБА СВЁТЛА

НА ЗАДУШНИЦЕ ЈЕСЕЊЕ, ГОДИНЕ 1897.

(дне 28, 29. и 30. месеца Септембра)

ПЕСМЕ И НЕСТИХОВИЈЕ

АЛЕКСАНДРА САНДИЋА

У НОВОМ САДУ

ШТАМПАРИЈА СРПСКЕ КЊИГАРЕ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

1897.

1880. 1881. 1882. 1883. 1884.

1885. 1886. 1887. 1888. 1889.

Бр. ГРД КАТ. 650)

СРЕДИ

ВЕКОВЕЧНИКОМ — ВУКУ И ДОСИТЕЈУ

ДВА НЕВЕНА ЦВЕТА ♀

♀ НА ДВА ГРОБА СВЕТЛА

НА ЗАДУШНИЦЕ ЛЕСЕЊЕ, ГОДИНЕ 1897.

ПЕСМЕ НЕСТИХОВНЕ

АЛЕКСАНДРА ЂАНДИЋА

ДАПОВАНО

од госп. (ђе) матице српске N. fad

У НОВОМ САДУ

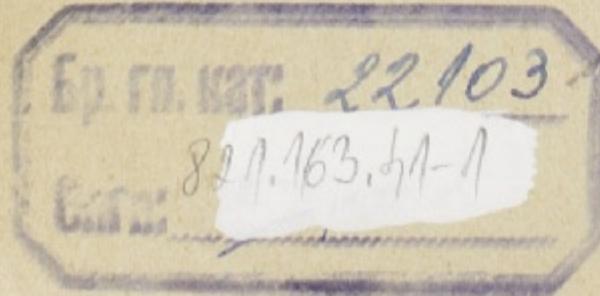
ШТАМПАРИЈА СРПСКЕ КЊИЖАРЕ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

1897.

Рук Штефановић Карадžић

* 1787. † 1864.

ДВЕ ЗВЕЗДЕ СЈАЈНЕ — ДВА ГРОБА СВЕТЛА

У својем свету сунце милије;
у својем роду гроб благословен
и земља лакша!

Две звезде сјајне винуле се небом српским —
у загрљај вечни: Зорњача наша и Вечер-
њача, обе Данице, преходнице српске.

Око сунца нашег обадве колом ше-
старе: блиста једна пред сунцем, сјаје друга
за сунцем — свећле опе нама без прекида; и
звездा� јато сјатими се за њима око њих!..

И сија сунце видиком српским, све јаче и ја-
че; и сјају звезде обзорјем српским, све више их
и више: просветљују народу умље и разумље, све
шире и шире!..

И реч гласилица, слуга свести и обавести —
дар човеку духа божјег — разграна се народна,
у вис висом, у шир широм: казујући народу срп-
ском добре гласе сунчеве, чатећи из звездा� свету
српском благе вести, анђелске, апостолске..

И слава српска, сунце српско, огреја нас опет иза
дуге, тавне ноћи мучне; и просвета народна, виде-

ло српско озори нас опет: небо наше, звездा� пуно,
ведри нам се сасвим, ето мал-не пуно столеће!..

Две сјајне звезде засјале ено сад, већма нег
икад, одсвечер-досвета и обдан поваздан — над
Авалом, среди града Београда, врх' белих двора,
зановљених Немањићких:

преходница, сјајна звезда старца *Доситеја*, и
преходница, сјајна звезда старине *Вука*.

Све су звезде висом надвисиле, све су звезде
сјајем надсјале!..

* *

Шта с' оно чује с оне стране Саве журне,
Дунава плаха; шта с' ено свећли, нама на поглед,
са Југа!

Ил громљава бојна тутњи страшно; ил звј звон
јекује тужно; ил ромор гусала ромори сётно?!

И то није машта — и то је јава сушта!

Громљава бојна, врх куле Небојше, дочекује у
поздрав хуком громовним — великога покојника
српског, из туђине, остатке земљане.

Звон звон разлеже се отуд, свечано, од Авале
до Фрушке Горе амо; и с једне им и с друге
им стране — свуд, светом српским

Воптанице припаљене свећле одонуд, далеко,
далеко — са видика српског, на све стране.

Тамјан-исмирна мил'-мирише чак овамо, од све-
тиље српске, пркве архангелске. Дим се кадилни у
облаке слеже — до неба се диже:

зажареној уобразиљи људској саставља пред
очима прилике дивне, божанствене; чини ти се: са
висине слеже анђело-архангело, шири крила висолетна
на крилих му две сенке светле — дуси невидовни.

Слетиле с њиме из насеља рајских, лебде бла-
жене, невидовне, над народом, тамо, пред црвом
арханђелском — Белом Граду цркви саборној.

И народ им се клања и поклања — њима,
сенкама сјајним, недогледним!..

*

*Два гроба свѣтла — у свом крилу хоће да са-
хране, сачувају, прах и пешо' Горостâса својих; зѣ-
мљане прегрши две да прими земља српска, мајка
рођена!..*

Па, де, принесите, књиготворци-светлоносци на-
ши, тај ковчег мртвачки с прахом, с пепелом бес-
мртника великог, *Доситеја* старца;

и поставите уза њ и ковчег други, тај *из туђине*,
с остатци земљани вековечника, старије *Вука*:

да им црква арханђелска *моленијे* моли, *помен*
учини; да им народ за-амина, побожан, за покој
душа им —

да им црква арханђелска прелије кости уљем
свещтаним, вином причесним —

да им народ приступи на последњи целов,
на растан с њима до века!

* * *

Прибер'те се мало, стишајте страсти и жести,
ухватите за часак веру мира; *примирени, прибрани*
приступите камену ковчегу, једном и другом.
завапите свак од срца:

— *Бог да прости Доситеја и Вука!*

— *Светао им помен у Сриству свем и свуд!*

— *Лака им земља српска, своја рођена!..*

Хвалите их — хваљени *са њих* на све стра-
не учевне;

величајте их — величани *са њих* у свету про-
светљеном;

славите их — слављени *с њима* свуд широм све-
та књижевног!

*

Јер, што књига српска прихвати милу *реч* ма-
терину, како је чедо посиса с млеком мајчиним;

што књига српска народу се *ионароди* у добри
час и омиле;

што светлост просвете кресну и сред народа
српског:

мука је и заслуга прва Доситеја старца.

И што књига српска збори народу *народном* ре-
чи, *својом рођеном* — *језик* се *народни* подиже у
достојање књижевно и постаде *светлоноша* народни;

што с' у свету великим знаде за Милоша и
Марка — и блиста к'о сунце алем-камење, благо
народно, умотвори срца и душе српске;

што Геније народни лебди, крепи, храбри на-
род српски — *приправља за дѣла велика*:

мука је и заслуга прва старине Вука.

Са њих двојище књизи српској видик се разведри;
са њих двојище просвете сунце јаче осија путе
нам књизи у разгран:

са њих се небо српско осу звездама — —

Звездама су преходнице њих две звезде сјајне!..

*

И винуле се небом српским две звезде
СЈАЈНЕ — у загрљај вечни: да свеtle са висинâ

књизи српској, докле год јој сућено цвēта и процвета и расцвета :

звезда сјајна *Доситеја* старца; и звезда сјајна старине *Вука*!

И пред црквом архангелском, Бѣлу Граду на вису, два гроба светла — споменик им дичан, дуговечан — у земљи српској, својој рођеној . . .

зnamен почасти краља од Србије, знамен признања књижевних светиљноша српских, знамен захвалности омладине српске — знамен-помен све-пародии српски :

да казују нараштајима потоњим, с колена колену: како Срби испунише завет свој, пред светом, Горостасима књиге своје најредне — заповљене, понарођене; препорођене, народне српске!

Слава старцу Доситеју!

Слава старини Вуку!.. и сад и досад и одсад и довека! . . .

* * *

Под Стражиловом. На Задужнице јесење, 1897.

АЛЕКСАНДАР ЂАНДИЋ

ДОСИТЕЙ ОБРАЗОВИЧ

Арт. Скодрович худож. у бояз 1792.

Грав. Аникшич рез. у М. бояз 1817.

Доситеј Образович

* 1739. (или 1744.) † 1811.

БЕСАМРНИКОМ — ВУКУ И ДОСИТЕЈУ

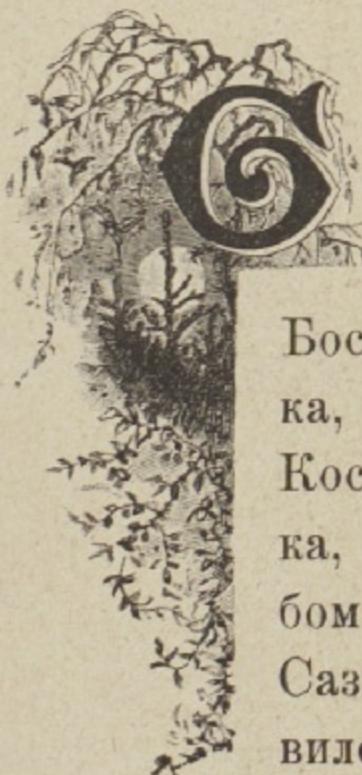
од вилâ-певâљâ венци —

од народа Хвала!

.... благородствомъ Србство даше

.... завѣтъ Срби испунише!

И. И. Й.

астале се *виле-певаље*, горског света
српског, на састан у поноћ: вила
Босанка, вила Херцеговка, вила Ловћен-
ка, вила Дубравка, вила Призренка, вила
Косовка, вила Урвинка, вила Стражилов-
ка, вила Авалка... та, пре би звезде не-
бом избројио, него-л виле све, поименце!
Сазвала их у то доба на збориште, на
виленско игралиште, *вила Босанска*.

Свака вила понела собом свој адићар драгоцені:
бисер дробни, сиђано алемље; свака вила набрала
гороџета за гором — неувелака виленских, што не
вену никад, мил'миришу довека!

У коло се виле ухватиле, али коло не воде.
Песме поју виле, ал се не веселе. Плету виле *вен-
це-неувелке*: два од цвећа а два звездана. Које вен-
це вију од цвећа, бисер уплећу, попуњају алем-ка-

мењем. За два венца поскидале с неба звездице, наизале један и други, као зрно до зрна у бројанице.

Миришу венци-неувелци мирисом рајским, трепери бисер к'о сузе народне, сија драго камење, к'о васкрсле слобода народна. Блистају се венци звездани, к'о зраче сунчеве, мил'миришу к'о у цркви тамјан-исмирна!..

Па се виле на гробљу створиле, у туђини тамо, далеко, далеко; од Авала далеко, од Ловћена још даље. Дигле из мртвих старину Вука, венцем неувелком окитиле старцу главу милу. У руке му дале бројанице звездане — — кад ће старац, из туђине, к цркви архангелској, да му се нађу при руци, те на њима молитвице моли за народ свој: архангелу и зборима анђелским, невидовним.

Па се виле преоделе у краљице Духовске, доделиле цркви архангелској, Белу Граду, под Авalom. Дигле с одра мртвачког, из ковчега — старца Доситеја, овенчали венцем-неувелком богомољцу главу милу. У десницу пружиле му бројанице звездане, да на њима пред Богом, на служби, муке српске изброји, страданија небројена!..

Испред цркве затекле — отворена два гроба. Жалостивно коло повеле, нарицале тужбалице тужне... у два гроба отворена, вргла свака с врата свој ђердан звездани!

Зори на уранку сазвале, с оног света, гусларе-песмаре — свака свога побратима. Срочиле им песме жалованке, срочиле им песме славопојке. Њонда виле у крила удриле, разлетиле свака своме завичају: да соколе народ за дела витешка, за дела велика...

И гуслари загудише, зароморише гусле јаворове, сётно невесело. Сјатиле се око њих уоколо свётле сенке Косовске . . . међу њима старина Вук; прибрале се свётле сенке богољке, часног крста светиоци старци . . . међу њима старац Доситеј.

Старац Вишњић, и старац Милија — к'о и некад овог света — уз гусле поју: Милоша и Марка, Југ-Богдана, девет Југовића, Страхињ-бана, Пивљанина Баја, Кара-Ђорђа, Хајдук Вељка . . . и све ине јунаке Косовске, и све пне јунаке потоње: војевања за краст часни и слободу златну!

Хаци-Ђера и хаци-Рувим — у руку им ситне бројанице под пазухом књиге од светиње — зашли старци и обишли бојна поља; прекадили и преили гробове јуначке: знане и незнане и неопојане — потегли сад цркви архангелској . . .

помен мртвима да учине, за покој душа да се помоле, и прекаде отворена гроба два, и прелију кости Доситеја старца и стариње Вука . . .

За њима се дигли гуслари с гусли јаворови; за гуслари пристале свётле сенке с Косова, и свётле сенке са Тополе, са Такова и са Грахова . . . и све ине, мученика и јунака српских.

И сложише гласе слаткопевне дуси невидовни; запојаше анђелски: *Са светима ушокој, слуге Твоје Доситеја и Вука . . .*

и допојаше херувимски: *Вечнаја памет — вечан им спомен!*

И на споно свенародно: *Амин!* . . . загрми, зазвони, замириса тамјан-исмирна мирисом рајским!

На сну се снило — на јави збило! . . .

* * *

Кад вила Босанска пôће разносити милу књигу
ову по свету српском: Бéлу Граду с платна град-
ских грмиће лубарде бојне у поздрав:

*у дочек, из туђине, земљаних остатака старине
Вука —*

на прихват, из гроба, костију Доситеја старца.

Грмљава убојна јéкнуће јéком, Дунавом тихим,
до Фрушке Горе; одјек се одзиваће гором и долом,
и Савом и Дрином... до воде Миљацке и воде Не-
ретве и — чак тамо до мора Јадранског!

*

Звоне звона, ено, сва тêшка, с куле цркве архан-
ђелске, и спасовске, и Маркове, и светосавске, и
старославне Ружице цркве

*на оглашеније, на скупштину побожникâ свега
света српског — поклоникâ праху бесмртника
српских :*

*на погреб други старине Вука,
на са'рану трећу Доситеја старца!...*

И првосвештеник од Србије — земље робиње,
страдалника-мученика, за четири века; првосвеште-
ник од Србије — земље слободе, вакрсле из крви
јуначке, и пепела Кара-Борђа и Милоша...

помен чини мртвима, молитве моли за спас дû-
шâ им, кадилним мириром исмирне прекађује кости
им, прелива уљем свештаним и капљом-сузом вина
причесног.

Златна грана Милошева и Михаилова, младен-
краљу од Србије — с госпоштином сјајном — над
краљем застава Кара-Борђа и Милоша, на за-

стави арханђео-чувар, на крсташ - кољу орао Душанов . . .

*клања се краљ од Србије земљаним остацима
Горостас-књижевника — Доситеју и Вуку!*

И светлоноше српске, краљевске академске, с воштаницама у руку, прихваталају два ковчега са костима бесмртнікâ, да спусте у два гроба опојана, окаћена — арханђелској цркви с прочеља . .

та два гроба свѣтла, ту пред црквом, да казују народу — и свем свету — знамен захвалиности народне, и иочасти краљевске: искуњени завет омладине српске и светлонбша српских, и васцелога народа српског;

та два гроба, ту пред црквом — да осијава јарко сунце, дан-на-дан, на заласку свом; зрацима залазним да их целива . . ћеловом последњим;

та два гроба, ту под крилих цркве — да свѣтле с лица цркви арханђелској:

гроб старца Доситеја, оца књизи српској, зановљеној; гроб старине Вука, оца књизи српској, народној!

*

И од год до год, ноћи Духовске, да долећу на та два гроба свѣтла вѣле-певаље, горског света српског; преодете у краљиће Духовске, по адету краљичком да поведу коло испред цркве, да запоју песме слаткопевне, славословне — добрураде срећи сраској и наиретку . . .

и с њима да слѣђу свѣтле сенке Косовске, и све ине свѣтле, јуначке;

и с њима пристану свѣтле сенке гуслара, пророка горских — на саборих крај манастирâ, по збегових сред гбрâ;

и с њима се сјатиме свѣтле сенке песмара народних, књиготворца народних, стараца богомоља-ца, сапатника народних —

јутру на уранку, духовски да се поклоне свѣтле сенке невидовне: гробу старца Доситеја и гробу старије Вука!

*

И жива црква — народ — кад приступа тој цркви архангелској, и у цркву унилази, ил из цркве изилази: да завапи свак, побожан, захвалан:

— Бог да прости Доситеја и Вука!

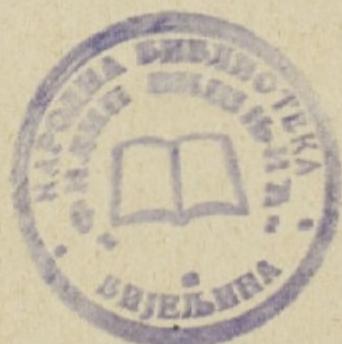
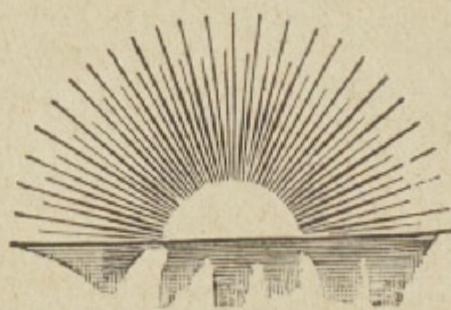
А покликне јуначан, поносан, слободан:

— Благо њима, довека живеће; имали се рашта и родити!

* * *

Под Фрушком Гором. На Задушнице јесене, 1897.

АЛЕКСАНДАР САНДИЋ

Поправљено, прештампано: I. из броја 39. 40. „Бранкова Кола“ и броја
269. „Београдских Новина“. — II. из броја 18. „Босанске Виле“ 1897.

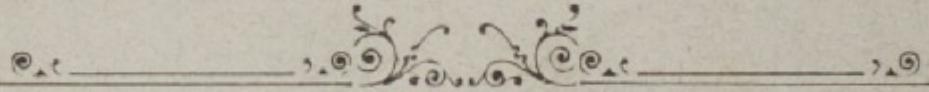

СИГ. 821.163.41-1

САН - ВЕК

ИНВ. БР. 22103

R122

ИЗДАЊЕ СРПСКЕ КЊИЖАРЕ И ШТАМПАРИЈЕ
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ.

